

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 127/2021) sekä lakialoitteista (LA 27/2020 ja LA 6/2021)

Totean Opetushallituksen puolesta asiantuntijalausuntona otsikossa mainitusta asiasta seuraavan.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Opetushallitus kannattaa esityksen tavoitetta ehkäistä kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kouluissa ja oppilaitoksissa sekä turvata turvallinen opiskeluympäristö. Opetushallitus pitää esitettyjä muutoksia perusopetuslakiin, lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun laki sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin perusteltuina.

Opetushallitus korostaa kuitenkin, että kiusaamisen ja häirinnän estämisen kannalta keskeistä on koulujen ja oppilaitosten avoin ja välittävä toimintakulttuuri, jossa kiusaaminen ja häirintä tunnistetaan ja siihen puututaan tehokkaasti. Kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla tähän tarkoitukseen ennalta sovitut toimintamallit, joihin kaikki kouluyhteisön jäsenet ovat sitoutuneet. Yksistään säännöksiin perustuvat kurinpitokeinot eivät ole riittäviä. Kouluilla ja oppilaitoksilla tulee lisäksi olla riittävästi resursoitu ja toimiva opiskeluhoito, jolla pysytään ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä ja tarjoamaan apua myös yksilökohtaisesti. Tärkeää on, että kaikki opetus- ja kulttuuriministeriön 26.1.2021 hyväksymän kiusaamista, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa koskevan toimenpideohjelman toimenpiteet pannaan täytäntöön.

Esitetyt säädösmuutokset ovat kokonaisuuden kannalta varsin rajallisia. Pidemmälle menevä muutos olisi esitettyjen keinojen lisäksi säätää opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle selkeä velvollisuus ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä kiusaamiseen puuttumiseen.

Lisäksi keinona puuttua kiusaamiseen voisi harkita, tulisiko aluehallintovirastoille säätää oikeus oma-aloitteisesti tutkia opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toiminnan lainmukaisuutta. Tämä voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun opetuksen tai koulutuksen järjestäjä ei tehokkaasti puutu kiusaamiseen ja oppilaan tai opiskelijan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön vaarantuu.

Opetushallitus julkisti vuonna 2020 oppaan Kiusaamisen vastaisesta työstä kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus on mukana lapsistrategian sekä kiusaamista, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa koskevan toimenpideohjelman kirjattujen toimenpiteiden toteuttamisessa. Opetushallitus on käynnistänyt perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden, lukion valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden sekä eräiden muiden määräysten päivittämisen vastaamaan esitettyä lainsäädäntöä.

Säännöskohtaiset kommentit

Perusopetuslaki 3 a §, laki ammatillisesta koulutuksesta 2 § ja lukiolaki 2 §

Laeissa ehdotetaan säädettäväksi lapsen edun ensisijaisuudesta, joka ohjaisi opetuksen ja koulutuksen suunnittelua, järjestämistä ja päätöksentekoa. Lisäys on periaatteellisesti merkittävä ja sen tulee ohjata opetusta ja koulutusta sekä koulun ja oppilaitoksen muuta toimintaa.

Perusopetuslaki 29 §, lukiolaki 40 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 80 §

Pykälissä esitetään säädettäväksi, että opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan tai opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Opetushallitus kannattaa ehdotuksia.

Opetushallitus esittää harkittavaksi, että pykälissä käytetty käsite oppilaitos korvattaisiin käsitteellä oppimisympäristö, jolloin ilmoitusvelvollisuus koskisi laajasti kaikkia niitä paikkoja, joissa opetusta järjestetään työssäoppimispaikat mukaan lukien.

Perusopetuslaki 35 §

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppilaan käyttäytymisvelvoitetta tarkennettaisiin. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi velvoite, että perusopetuksen oppilaalla olisi velvollisuus käyttäytyä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lisäys on tärkeä ja se yhtenäistää eri koulutusmuotoja koskevaa sääntelyä.

Perusopetuslaki 36 §, lukiolaki 41 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 85 § ja 93 §

Pykäliin ehdotetaan tehtäväksi terminologinen muutos siten, että termi kurinpitorangeistus muutettaisiin kurinpitotoimeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen olisivat muutoksen myötä kurinpitotoimia. Terminologinen muutos on perusteltu. Opetushallituksen mielestä kirjallinen varoituksella ja määräaikaisella erottamisella on kuitenkin myös rangaistusluonteinen merkitys.

Perusopetuslain 36 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, että oppilaan osallistuminen opetukseen voitaisiin evätä jäljellä olevan työpäivän

lisäksi enintään myös seuraavan työpäivän ajaksi. Nykyinen sääntely mahdollistaa opetuksesta epäämisen jäljellä olevaksi työpäiväksi.

Lisäksi säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi, että epäämisen aikana oppilaalle ja opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa sekä järjestettävä muu opetukseen osallistumiseksi tarvitsemansa tuki palatessa. Lisäksi oppilaalle ja opiskelijalle tehtäisiin suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että tämä edellyttää, että opetuksen järjestäjät ovat suunnitelleet kouluun palaamiseen liittyvät menettelytavat ja tuen järjestämisen etukäteen, jotta yksittäistapauksissa voidaan toimia lain edellyttämällä tavalla. Psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuus tulee myös varmistaa, mihin myös eduskunnan käsiteltävänä oleva oppilas- ja opiskeluhuoltolain muutosesitys (165/2021) tähtää.

Huomioita lakialoitteista

LA 27/2020 vp Lakialoite laiksi lukiolain 40 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Opetushallitus toteaa, että lakialoitetta vastaava esitys sisältyy hallituksen esitykseen (HE 127/2021).

LA 6/2021 vp Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Perusopetuslain 36 a §:n 6 momentissa on säädetty yksilöity valtuutus, jonka mukaan rehtorin ja opettajan päätösvallista jälki-istunnon määräämisessä sekä 36 §:n 2–4 momentissa tarkoitetusta asiasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Rehtorin oikeus jälki-istunnon määräämiseen on toteutettu asetuksella (829/2021). Opetushallitus pitää asian säätämistä asetuksen tasolla riittävänä.

Ottaen huomioon perusopetuslaissa tarkoitetussa opetuksessa olevien oppilaiden ikä, on heidän kykynsä opiskella itsenäisesti heikompi kuin toisen asteen opiskelijoilla. Tästä syystä Opetushallitus ei kannata lakialoitteessa esitettyä opetuksesta epäämisajan jatkamista kolmeen päivään.

Hallituksen esityksessä (HE 127/2021) poistetaan rehtorin toimivaltuus oppivelvollisen määräaikaisesta erottamisesta toisen asteen koulutuksessa. Tähän suhteutettuna ja kun määräaikaisessa erottamisessa on kysymys perustuslaissa turvatun perusoikeuden rajoittamisesta, ei ole perusteltua, että rehtorin toimivaltuutta päättää määräaikaisesta erottamisesta perusopetuksessa kasvatettaisiin.

Pääjohtajan sijainen
Johtaja

Samu Seitsalo

28.10.2021

OPH-4290-2021

Lakimies

Olli Korhonen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen
asianhallintajärjestelmässä.